



Analiza poročanja  
slovenskih podjetij o

# SKRBNEM PREGLEDU NA PODROCJU ČLOVEKOVIH PRAVIC

Analiza letnih poročil podpisnikov Zaveze  
k spoštovanju človekovih pravic pri  
poslovanju, na podlagi nacionalnega  
akcijskega načrta za spoštovanje  
človekovih pravic v gospodarstvu

# VSEBINA

POVZETEK **4//** SUMMARY **5//** 1. UVOD **7//**

2. REGULATIVA NA PODROČJU ČLOVEKOVIH PRAVIC IN OKOLJA V

GOSPODARSTVU **10//** 2.1 NACIONALNI AKCIJSKI NAČRT ZA

SPOŠTOVANJE ČLOVEKOVIH PRAVIC V GOSPODARSTVU **11//**

2.1. DIREKTIVA O POROČANJU PODJETIJ GLEDE TRAJNOSTNOSTI

(CSRD) IN DIREKTIVA O SKRBNEM PREGLEDU V PODJETJIH GLEDE

TRAJNOSTNOSTI (CSDDD) **14//** 3. ANALIZA POROČANJA

O ČLOVEKOVIH PRAVICAH V SLOVENSKIH PODJETJIH **18//**

3.1. METODOLOGIJA **19//** 3.2. IZSLEDKI PREGLEDA LETNIH

POROČIL **21//** 3.2.1. SPLOŠNI VIDIKI POROČANJA O

ČLOVEKOVIH PRAVICAH IN OKOLJU **22//** 3.2.2. SKRBNI

PREGLED IN VREDNOSTNA VERIGA **25//** 3.2.3. POROČANJE

O ESG (VKLJUČNO Z EMISIJAMI) IN O KONKRETNIH ČLOVEKOVIH

PRAVICAH **39//** 4. ZAKLJUČEK **46//** 4.1 PRIPOROČILA

IN DOBRE PRAKSE **49//** PRILOGA 1: PODPISNIKI ZAVEZE K

SPOŠTOVANJU ČLOVEKOVIH PRAVIC PO LETU PODPISA **51//**

PRILOGA 2: VPRAŠALNIK ZA OCENJEVANJE TRAJNOSTNIH POROČIL

ORGANIZACIJ **52//**

# Pregled tabel

Tabela 1: Poročanje o človekovih pravicah **23//** Tabela 2: Kakovost poročanja o človekovih pravicah **24//** Tabela 3: Upravljanje in politike, ki vključujejo vsebine povezane z varovanjem človekovih pravic **26//**

Tabela 4: Poročanje o vključevanju deležnikov **26//** Tabela 5: Identifikacija vplivov **28//** Tabela 6: Prepoznane vsebine in povezava s človekovimi pravicami **30//** Tabela 7: Pritožbeni mehanizmi **31//** Tabela 8: pritožbeni mehanizmi podjetja Krka d.d. **32//**

Tabela 9: Prijave preko pritožbenih mehanizmov **33//** Tabela 10: Primer izrednega inšpekcijskega pregleda Luke Koper **34//** Tabela 11: Poročanje o spoštovanju človekovih pravic v vrednostni verigi **37//**

Tabela 12: Poročanje o človekovih pravicah **41//** Tabela 13: Okoljski, socialni in upravljavski dejavniki **43//** Tabela 14: Primeri orodij za identifikacijo tveganj ESG **50//**

## POVZETEK

Družbeno odgovorno in trajnostno ravnanje podjetij je vse bolj v ospredju, tako na agendi Evropske unije (v nadaljevanju EU) kot tudi v pozivih civilne družbe. V Sloveniji smo leta 2018 sprejeli Nacionalni akcijski načrt za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu (v nadaljevanju NAN). V njem so kot največja tveganja za kršitve človekovih pravic v gospodarskih procesih v Sloveniji navedeni izkoriščanje delovne sile (npr. prekarno delo in diskriminacija) ter škodljivi vplivi na okolje.

Od leta 2019 je prostovoljno Zavezo k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju, ki je nastala na podlagi omenjenega nacionalnega akcijskega načrta, podpisalo 24 podjetij, ki delujejo v Sloveniji. V okviru zaveze morajo podjetja v treh letih od podpisa poročati o izvajanju skrbnega pregleda vplivov na človekove pravice in okolje v svojih vrednostnih verigah.

Analiza poročanja slovenskih podjetij o skrbnem pregledu vključuje 15 podjetij, ki so zavezo podpisala v letih 2019 in 2020 in že morajo poročati o izvajanju. Teh 15 podjetij ima skupaj več kot 40 tisoč zaposlenih in poleg Slovenije delujejo še v 20 drugih državah. Namen analize je ocena učinkovitosti prostovoljne zaveze podjetij, da bodo izvajala skrbni pregled za identifikacijo in naslavljanje kršitev človekovih pravic.

**Glavne ugotovitve:** Analiza je pokazala, da so podjetja pri svojem poročanju napredovala glede na prejšnje poročevalsko obdobje (2022).<sup>1</sup> Vendar pa lahko na podlagi analize poročanja še vedno ugotovimo, da nobeno od podjetij ne izvaja skrbnega pregleda svojih vplivov v celotni vrednostni verigi.

- » Samo tri podjetja v določenih delih jasno povežejo svoje vplive s specifičnimi človekovimi pravicami.

- » Podjetja se pri ocenjevanju vplivov svojega delovanja še vedno osredotočajo predvsem na zaščito človekovih pravic lastnih zaposlenih. Pri pregledu pa smo zaznali nekaj izjem.
- » Proces samega skrbnega pregleda ter vzpostavljeni mehanizem zaznavanja, preprečevanja in odpravljanja tveganj za kršitve človekovih pravic nista jasno predstavljena. Nobeno od podjetij ne poroča o vseh korakih skrbnega pregleda.
- » Poročanje o pritožbenem mehanizmu in o sodelovanju deležnikov pri zagotavljanju dostopa do pravnih sredstev je pogosto skopo. Tudi obstoječi pritožbeni mehanizmi so pri večini podjetij namenjeni zgolj zaposlenim v podjetju, ne pa tudi drugim deležnikom.
- » Nobeno od podjetij ni poročalo o oceni vplivov in tveganj za kršitve človekovih pravic in negativne posledice na okolje v celotnih vrednostnih verigah ter v različnih državah svojega delovanja. Nobeno od podjetij ni poročalo o svojih vplivih, ki bi lahko bili prisotni globlje v dobavni verigi kot pri njihovem prvem dobavitelju.

## SUMMARY

Corporate social responsibility and sustainability are increasingly at the forefront of both the European Union (EU) agenda and civil society demands. In 2018, Slovenia adopted the National Action Plan on Business and Human Rights (hereafter NAN). The NAN identifies both labour exploitation (e.g. precarious work and discrimination) and adverse environmental impacts as the greatest risks of human rights violations in business processes in Slovenia.

As of 2019, 24 companies operating in Slovenia have signed the voluntary Commitment to Respect Human Rights in Business Operations, based on the above-mentioned NAN. Under the

Commitment, companies are required to report on the implementation of human rights and environmental due diligence in their value chains within three years of signing.

The analysis of due diligence reporting by Slovenian companies includes 15 companies that signed the Commitment in 2019 and 2020 and are already required to report on implementation. These 15 companies have a total of more than 40,000 employees and operate in 20 countries in addition to Slovenia. The purpose of the analysis is to assess the effectiveness of the voluntary commitment to carry out due diligence to identify and address human rights violations.

***Main findings:*** The analysis shows that companies have made progress in their reporting since the previous reporting period (2022).<sup>1</sup> However, based on the analysis of the reports, it can still be concluded that none of the companies conduct due diligence on their impacts throughout their value chain.

- » Only three companies clearly link their impacts to specific human rights.
- » With a few exceptions, impact assessments of a company's operations still focus primarily on protecting the human rights of its own employees.
- » The due diligence process itself and the mechanism in place to identify, prevent and address risks of human rights violations are not clearly presented. None of the companies report on all steps of the due diligence process.
- » There is often little reporting on the grievance mechanism and on stakeholder involvement in providing access to remedy. Also, in most companies, existing grievance mechanisms are only for company employees and not for other stakeholders.
- » None of the companies reported on the assessment of the impacts and risks of human rights violations and negative environmental consequences throughout their value chains and in their different countries of operation. None of the companies reported on impacts that may be present further up the supply chain, beyond their first tier supplier.

# 1

## UVOD

1 → Na primer: izkoriščanje tujih delavcev v ljubljanskih avtopralnicah (<https://www.rtvsl.si/slovenija/suzenjsko-izkoriscanje-in-dijskih-delavcev-v-ljubljanski-avtopralnici/636782>), kršitve delovnih pravic voznikov (<https://www.ekvilib.org/si/odziv-ekvilib-instituta-na-neukrepanje-ministrstva-za-infrastrukturo-v-primeru-krsitve-delavskih-pravic-voznikov>) in primeri prekarnega dela (<https://minfo.si/novice/slovenija/luka-koper-naj-uresnici-sodbo-vrhovnega-sodisca>).

3 → <https://www.gov.si teme/clovekove-pravice-v-gospodarstvu> 4 → Predloga Zaveze k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju je objavljena na spletni strani Ministrstva za zunanje zadeve: <https://www.gov.si teme/clovekove-pravice-v-gospodarstvu>

Družbeno odgovorno in trajnostno ravnanje podjetij je vse bolj v ospredju, tako na agendi Evropske unije (v nadaljevanju EU) kot tudi v pozivih civilne družbe. Izpostavljanje kršitev človekovih pravic in uničevanja okolja, za katere so odgovorna nekatera podjetja, je vse pomembnejše tudi v Sloveniji, kljub pomanjkanju širšega diskurza o tej temi. To je očitno iz razkritij izkoriščanja tujih delavcev v Sloveniji.<sup>2</sup> Podobno oceno vsebuje tudi Nacionalni akcijski načrt za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu (v nadaljevanju NAN), saj kot glavna tveganja v povezavi s človekovimi pravicami v gospodarskih procesih v Sloveniji navaja izkoriščanje delovne sile (npr. prekarno delo in diskriminacijo), pa tudi škodljive vplive na okolje.<sup>3</sup> Omenjene kršitve človekovih pravic kažejo na sistemske težave pri prepoznavanju in preprečevanju tovrstnih dejanj na državni ravni in na ravni podjetij, a tudi na pomanjkljivo razumevanje pomembnosti te tematike v slovenskem prostoru. Podjetja lahko neposredno kršijo človekove pravice svojih zaposlenih ali drugih deležnikov, hkrati pa lahko s svojim zavestnim ali pa nezavednim (ne) delovanjem prispevajo h njihovem kršenju ali pa so soudeležena pri njem vzdolž celotne vrednostne verige.

Poročilo Analiza poročanja slovenskih podjetij o skrbnem pregledu (angl. due diligence) na področju človekovih pravic je drugo tovrstno poročilo. V prvem poročilu (februar 2023) smo analizirali poročanje slovenskih podjetij, ki so podpisala Zavezo k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju (v nadaljevanju Zaveza)<sup>4</sup> za poročevalsko leto 2022. Podpisniki so se zavezali, da bodo v roku treh let od podpisa uvedli proces skrbnega pregleda na področju človekovih pravic v svoje poslovanje ter o tem poročali.

V prvem delu poročila predstavljamo obstoječe politike in zakonodajo na tem področju, v drugem delu pa predstavljamo rezultate analize aktivnosti izbranih podjetij z vidika kakovosti poročanja o izvajanju skrbnega pregleda na področju človekovih pravic v njihovih letnih ali trajnostnih poročilih.

Namen analize je oceniti učinkovitost prostovoljne zaveze podjetij k izvajanju skrbnega pregleda za prepoznavanje in odpravljanje kršitev človekovih pravic. To preverjamo z analizo poročanja podjetij o skrbnem pregledu svojih vplivov na človekove pravice in okolje. S pomočjo analize opazujemo, v kolikšni meri so posamezna podjetja prilagodila svoje poslovanje in poročanje glede na podpisano zavezo.

## 16 podjetij<sup>5</sup>

BTC d.d.,  
Krka d.d.,  
Lek d.d.,  
Luka Koper d.d.,  
Plinovodi d.o.o.,  
Pošta Slovenije d.o.o.,  
SID Banka d.d.,  
Slovenske železnice d.o.o.,  
Slovenski državni holding d.d.,  
Vzajemna d.v.z.,  
Zavarovalnica Triglav d.d.,  
GEN energija d.o.o.,  
Kontrola zračnega prometa d.o.o.,  
ORO d.o.o.,  
Telekom Slovenije d.d.,  
Triglav Zdravstvena zavarovalnica d.d.

## 40.352 zaposlenih

## 20 tujih držav<sup>6</sup>

(Podružnice in proizvodne lokacije)

Hrvaška,  
Nemčija,  
Poljska,  
Ruska federacija, Kitajska,  
Črna Gora,  
Srbija,  
Bosna in Hercegovina,  
S. Makedonija,  
Italija,  
Ukrajina,  
Albanija,  
Turčija,  
Grčija,  
Bolgarija,  
Avstrija,  
Gruzija,  
Češka,  
Romunija,  
Kosovo

**Slika 1: Podjetja, vključena v analizo (podatki za leto 2022)**

<sup>5</sup> Podjetja, ki so podpisala zavezo v letih 2019 in 2020.

<sup>6</sup> Vključena podjetja imajo lahko še druga predstavništva, partnerstva in prodajne trge.





REGULATIVA  
NA PODROČJU  
ČLOVEKOVIH  
PRAVIC IN  
OKOLJA V  
GOSPODARSTVU

# 2021

## NACIONALNI AKCIJSKI NAČRT ZA SPOŠTOVANJE ČLOVEKOVIH PRAVIC V GOSPODARSTVU

Postopek skrbnega pregleda spoštovanja človekovih pravic je zasnoval posebni odposlanec Organizacije združenih narodov John Ruggie in je del Smernic Združenih narodov za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu (angl. United Nations' Guiding Principles – UNGP). Smernice so bile soglasno sprejete v Svetu Združenih narodov za človekove pravice, s čimer je bilo na mednarodni ravni uradno priznано, da so podjetja odgovorna za spoštovanje človekovih pravic. Smernice UNGP so bile nujne, saj je potreba po zaščiti človekovih pravic v mednarodnih vrednostnih verigah podjetij vse bolj očitna.

V skladu z mednarodnim pravom so države tiste, ki so odgovorne za varstvo človekovih pravic in okolja v njihovi pristojnosti. To ustvarja neenakomeren mozaik človekovih pravic, pravic delavcev in varstva okolja po vsem svetu, kar so izkoristila multinacionalna podjetja, ki so tako našla način za čim cenejšo proizvodnjo s selitvijo delov proizvodnje v države, kjer je ta zaščita najšibkejša. Razlogi za to, da nekatere države ne vlagajo v krepitev varstva človekovih pravic in okolja v svoji pristojnosti, so lahko različni, vendar je obsežna raziskava, na podlagi katere so bile zasnovane smernice UNGP, pokazala, da so države v številnih primerih odvisne od izvoza določene surovine ali proizvoda. Zato jih nekatera podjetja ali interesne skupine nagovarjajo, da ohranijo nizko raven varstva in tako ustvarijo ugodno okolje za podjetja, ki želijo proizvajati ceneje,<sup>7</sup> pogosto tudi pod ceno stroškov izdelave.<sup>8</sup> Raziskave kažejo tudi, da v nekaterih primerih velika podjetja neposredno pritiskajo na države, ki so finančno šibkejše kot nekatere multinacionalke.<sup>9</sup>

V praksi morajo podjetja izvajati stalen skrbni pregled spoštovanja človekovih pravic in okolja (angl. human rights and environmental due diligence), da bi ugotovila, ublažila, odpravila in poročala o kršitvah človekovih pravic v svojih dejavnostih in vrednostnih verigah. Na podlagi smernic UNGP je bil postopek skupaj z načelom odgovornosti podjetij vključen tudi v smernice Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (v nadaljevanju: OECD) za multinacionalna podjetja in v tristransko deklaracijo Mednarodne organizacije dela (v nadaljevanju: MOD) o načelih glede multinacionalnih podjetij in socialne politike. Smernice UNGP so vzpostavile okvir zaščite, spoštovanja in odpravljanja (angl. protect, respect, remedy), ki določa obveznosti držav, pa tudi vlogo poslovnih organizacij kot specializiranih organov družbe, od katerih je zahtevano, da spoštujejo vse veljavne zakone in človekove pravice.

Kot del svojih dolžnosti je v zadnjih desetih letih večina evropskih držav vzpostavila nacionalne akcijske načrte za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu (NAN).<sup>10</sup> Slovenija je

***Kaj je skrbni pregled človekovih pravic in okolja? Skrbni pregled je postopek, s katerim podjetja opredelijo, preprečijo in ublažijo dejanske in morebitne negativne vplive na okolje in ljudi, povezane z njihovim poslovanjem, ter poročajo o načinu, na katerega odpravljajo te vplive. Med tovrstne vplive sodijo negativni vplivi, povezani z lastnimi dejavnostmi podjetja ter višjim in nižjim delom njegove vrednostne verige, tudi prek njegovih proizvodov ali storitev ter poslovnih odnosov. Skrbni pregled je stalna praksa, ki se prilagaja na oziroma lahko sproži spremembe v strategiji, poslovnem modelu, dejavnostih, poslovnih odnosih, poslovanju, pridobivanju in prodaji podjetja (ESRS, 2023).***

NAN sprejela novembra 2018, kot prednostne teme za slovenski prostor pa so avtorji prepoznali:

- » preprečevanje diskriminacije in neenakosti ter promocijo enakih možnosti,
- » promocijo in varstvo temeljnih delavskih pravic, tudi v transnacionalnih podjetjih oziroma v celotni proizvodni verigi,
- » preprečevanje trgovine z ljudmi in boj proti njej ter
- » varstvo okolja, ohranjanje narave in trajnostni razvoj.

NAN le površno opiše, zakaj so bila izbrana ta področja in ne druga, ne vsebuje pa namena ponovne presoje izbora po določenem času glede na morebitne spremenjene okoliščine. Ta pristop ni v skladu z osnovnimi načeli smernic UNGP, ki jasno poudarjajo, da so človekove pravice povezane, nehierarhične in medsebojno dopolnjujoče se. Smernice UNGP dovoljujejo, da se vplive naslavlja prioritarno, a mora odločitev za to temeljiti na jasni oceni resnosti in nepopravljivosti ter ne pomeni, da se ostalih dejanskih in možnih tveganj ne naslovi takoj, ko je to mogoče. V vsakem primeru je treba odločitev redno presojati in prilagajati glede na nove potrebe in zmožnosti. Ob tem NAN navaja, da lahko podjetja »v veliki meri zagotavljajo spoštovanje človekovih pravic s tem, da dosledno izvajajo že obstoječe predpise«. Čeprav med prednostnimi temami omenja pomembnost naslavljanja temeljnih delavskih pravic v celotni vrednostni verigi, te odgovornosti ne prepozna kot ključne. To je problematično, saj se obstoječi predpisi za varovanje delavskih pravic, na katere se zanaša, navezujejo samo na slovenski prostor.

Slovenski NAN ne vključuje vseh treh stebrov smernic OZN: zaščite, spoštovanja in odpravljanja. Glavni dokument vključuje le steber »zaščita« in steber »odpravljanje«. Drugi steber, »spoštovanje«, ki opredeljuje odgovornost podjetij in predstavi skrbni pregled, pa vključuje le kot prilogo. Zaveza pa vsebuje sklicevanja na NAN in UNGP ter konkretne korake, h katerim se podjetja (lahko) zavežejo. Podjetja imajo tako priložnost prostovoljno pristopiti k Zavezi o spoštovanju

človekovih pravic pri poslovanju.<sup>11</sup> S tem se zavezujejo, da bodo:<sup>12</sup>

- » vključila spoštovanje človekovih pravic v del politike podjetja,
- » imenovala skrbnika\_co za človekove pravice,
- » izvajala skrbni pregled za identifikacijo ključnih dejavnikov tveganja za kršitve človekovih pravic,
- » o tem poročala v letnem ali trajnostnem poročilu,
- » vzpostavila pritožbeni mehanizem in komunicirala ter ozaveščala deležnike,
- » spoštovala človekove pravice v vrednostni verigi,
- » sodelovala za večje spoštovanje človekovih pravic.

## DIREKTIVA O POROČANJU PODJETIJ GLEDE TRAJNOSTNOSTI (CSRD) IN DIREKTIVA O SKRBNEM PREGLEDU V PODJETJIH GLEDE TRAJNOSTNOSTI (CSDDD)

CSRD je direktiva o poročanju podjetij glede trajnostnosti (angl. Corporate Sustainability Reporting Directive CSRD),<sup>13</sup> ki jo je Evropski parlament sprejel 10. 11. 2022. CSRD dopolnjuje obstoječa pravila poročanja o trajnostnosti, predhodno opredeljena v direktivi o nefinančnem poročanju (angl. Non-financial Reporting Directive ali NFRD), in bo prenesena v pravni red Republike Slovenije v ZGD-IJ do leta 2024. Direktiva CSRD z novimi pravili odpravlja težave s kakovostjo in zanesljivostjo dosedanjega nefinančnega poročanja podjetij, ki povzročajo vrzel v odgovornosti. Cilj CSRD je, da se poročanje o trajnostnosti sčasoma izenači s finančnim poročanjem, tako da se javnosti omogoči dostop do zanesljivih in primerljivih podatkov. Za doseg tega cilja Evropska komisija trenutno sprejema obvezne skupne standarde poročanja o trajnostnosti (angl. European Sustainability Reporting Standard ali ESRS).

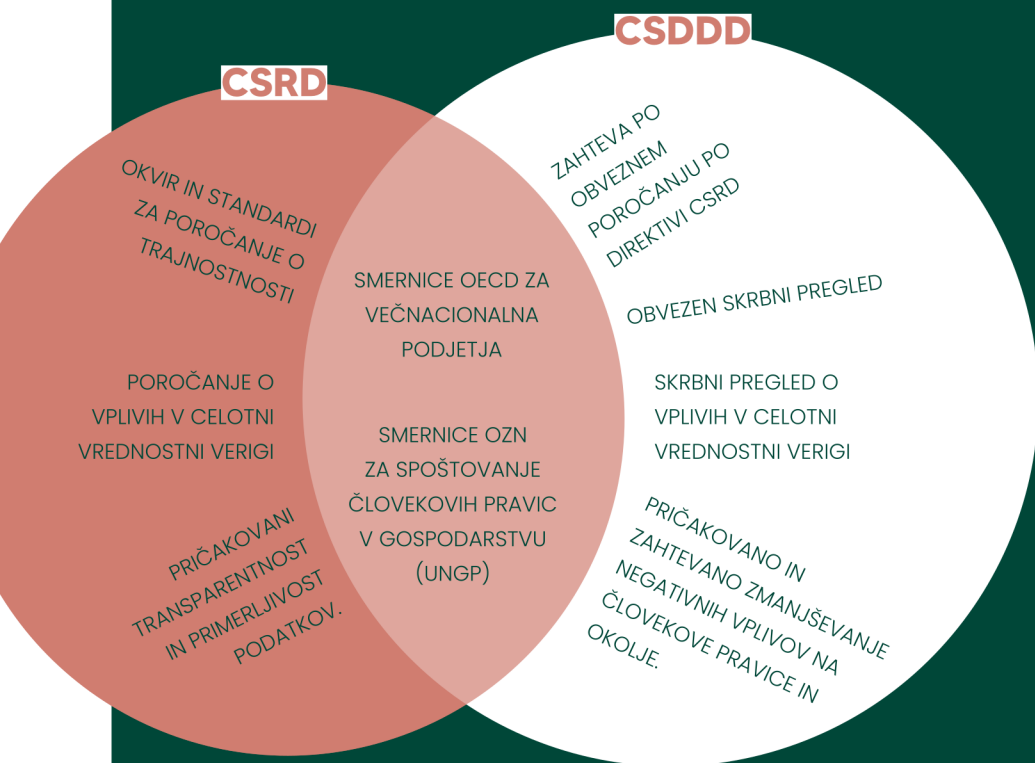
11 <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.gov.si%2Fassets%2Fmini-strstva%2FMZZ%2FDokument%2Fmultilateral%2Fclovkove-pravice%2Fzaveza-k-spostovanju-CP.docx&wdOrigin=BROWSELINK>

12 V okviru Zaveze okolje ni omenjeno kot ena izmed prioritete, vendar naj bi pri izvajanju zaveze upoštevali NAN ter smernice OECD in UNGP, ki pa vse vključujejo okolje in podnebne spremembe.

13 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022L2464>

14 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:3A52022PC0071>

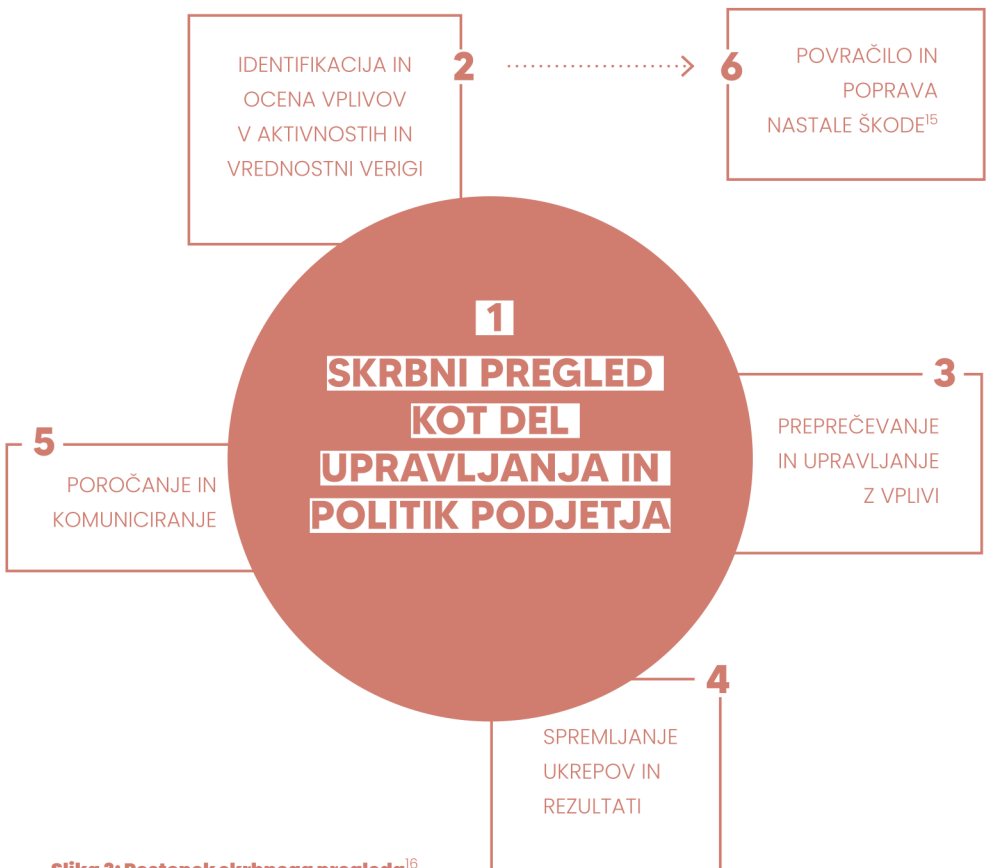
CSDDD, direktiva o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti (angl. Corporate Sustainability Due Diligence Directive)<sup>14</sup> obvezuje podjetja k izvajanju skrbnega pregleda glede trajnostnosti ter k vzpostavitvi akcijskega načrta za skladnost poslovanja s cilji Pariškega sporazuma. Evropska komisija je predlog direktive objavila februarja 2022, trenutno, jeseni 2023, pa potekajo tristranska pogajanja, s katerimi bo določena končna vsebina zakonodaje. Medtem ko CSRD zahteva poročanje o trajnostnosti, vključno o skrbnem pregledu, CSDDD podjetjem nalaga konkretne korake za izvajanje skrbnega pregleda in predvideva administrativne in civilnopravne mehanizme odgovornosti podjetij v primeru kršitev obveze skrbnega pregleda.



**Slika 2: Primerjava CSRD in CSDDD**

Direktivama je skupen skrbni pregled. Skrbni pregled je vsebina, ki zavzema pomemben del standardov ESRS (oz. CSRD). Tako direktiva

CSRD kot iz nje izhajajoči standardi se v več delih sklicujejo prav na načela UNGP ter tudi na smernice OECD za večnacionalna podjetja. Podjetja bodo namreč po direktivi CSRD morala poročati o dejavnikih na področju okolja (E), socialnih dejavnikov (S) in upravljanja (G). V ta namen pa bodo morala najprej prikazati postopek ocenjevanja bistvenih vplivov, priložnosti in nevarnosti oz. prikazati dvojno pomembnost: finančno pomembnost in pomembnost vplivov. Če se finančna pomembnost navezuje izključno na uspešnost podjetja, pa se pomembnost vplivov nanaša na vplive, ki jih ima podjetje navzven, in sicer do svojih deležnikov in okolja. Da pa lahko podjetje identificira te vplive, mora imeti vzpostavljen postopek skrbnega pregleda, ki vsebuje naslednje korake:



Slika 3: Postopek skrbnega pregleda<sup>16</sup>

Podjetja bodo tako po CSRD v poročilo glede trajnostnosti morala vključiti Izjavo o skrbnem pregledu, kjer bodo razkrila informacije o postopkih skrbnega pregleda (ESRS 2, GOV-4). Prav tako se posamezni koraki in vidiki skrbnega pregleda pojavljajo v številnih drugih standardih ESRS. A po drugi strani direktiva CSRD ne predpisuje nobenih posebnih zahtev glede ravnanja v zvezi z ukrepi skrbnega pregleda.

Če povzamemo, direktiva CSDDD od podjetij pričakuje, da prevzamejo odgovornosti za negativne okoljske in družbene vplive, medtem ko direktiva CSRD pričakuje transparentnost poročanja o njih. Namen je, da podjetja obe direktivi implementirajo povezano. Hkratna implementacija najverjetneje ne bo izvedljiva, saj direktiva CSDDD še ni sprejeta in prenesena v nacionalni pravni okvir. Vseeno je njene določbe smiselno upoštevati že ob implementaciji določb direktive CSRD.





ANALIZA  
POROČANJA O  
ČLOVEKOVIH  
PRAVICAH V  
SLOVENSKIH  
PODJETJIH

# 3.1

## METODOLOGIJA

Metodologijo ocenjevanja oz. pregleda letnih poročil v zvezi s poročanjem o spoštovanju človekovih pravic v gospodarstvu smo zasnovali v letu 2022 ob izvedbi prve tovrstne analize.<sup>17</sup> Izhaja predvsem iz smernic za izvajanje skrbnega pregleda človekovih pravic v gospodarstvu, priloge NAN, pa tudi smernic za družbeno odgovornost podjetij ISO 26000 ter standardov GRI (angl. Global Reporting Initiative) za trajnostno poročanje. V letu 2023 smo metodologijo dopolnili tudi z zahtevami in vsebinami direktive CSRD oz. iz nje izhajajočih EU standardov poročanja ESRS.

Metodologija, ki smo jo uporabljali pri analizi poročil, je omejena na 6. korak skrbnega pregleda – poročanje o skrbnem pregledu in spoštovanju človekovih pravic. Poročanje oziroma transparentnost je obenem tudi eno osnovnih načel družbene odgovornosti, ki narekuje, da mora podjetje o spoštovanju človekovih pravic deležnikom poročati redno, celovito in jasno. Širše družbena odgovornost ne zajema zgolj spoštovanja zakonodaje, temveč pomeni korak dlje od zakonsko določenih minimalnih standardov, kar je treba upoštevati tudi pri poročanju. O spoštovanju človekovih pravic in okoljskih standardov lahko podjetje poroča v letnem poročilu ali v posebnem trajnostnem poročilu oziroma poročilu o družbeni odgovornosti podjetja, v katerem poroča tudi o drugih kazalnikih trajnostnosti poslovanja. Čeprav poročanja o človekovih pravicah ne moremo neposredno povezovati z dejanskim stanjem in aktivnostmi podjetja (in obratno – obsežno poročanje ne pomeni nujno, da tveganj ni ali da do kršenja človekovih pravic ne prihaja), lahko na podlagi predstavljene vsebine v letnih poročilih sklepamo o pomenu, ki ga podjetja pripisujejo spoštovanju človekovih pravic in okoljskih standardov, kot tudi vsaj deloma oz. posredno o aktivnostih podjetij na tem področju.

Vsebine, ki smo jih ocenjevali, smo tudi v letošnjem letu razdelili na 3 glavne sklope. Smo pa pri identifikaciji človekovih pravic dodali še zahteve vsebin standardov ESRS ter vprašanje glede poročanja o emisijah (1., 2. in 3. obsega).<sup>18</sup> Prav tako smo nadgradili ocenjevanje poročanja o človekovih pravicah. Če je bilo poročilo v letu 2022 osredotočeno izključno na človekove pravice, v tem poročilu želimo ugotoviti, na kakšen način se skrbni pregled prepleta z okoljskimi vidiki trajnostnega poročanja. Skladno s sprejetjem direktive CSRD in potrditvijo standardov ESRS je namreč v zadnjem letu opazen tudi velik razvoj in napredek pri poročanju podjetij o okoljskih vidikih. Zaradi tega in zaradi jasne povezanosti identifikacije negativnih vplivov na trajnostnost ter postopka skrbnega pregleda smo v analizi letnih poročil za leto 2022 posebno pozornost namenili najprej trajnostnemu poročanju in identifikaciji vplivov ter nato vprašanju, ali so v zvezi s temi vplivi prepoznana tudi tveganja kršenja človekovih pravic. Metodologija se ni bistveno spreminjala in omogoča primerjavo z analizo poročil za leto 2021.<sup>19</sup> Trije sklopi vprašanj so naslednji:

- » splošna vprašanja o poročanju glede trajnostnosti in človekovih pravic,
- » opis izvajanja skrbnega pregleda ter poročanje o človekovih pravicah v vrednostni verigi,
- » poročanje o specifičnih človekovih pravicah, vsebinah ESG in emisijah.

# 3 2

## IZSLEDKI PREGLEDA LETNIH POROČIL

Zavezo k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju, predlagano v okviru NAN, ki ga je leta 2018 sprejela Vlada Republike Slovenije, je do novembra 2023 podpisalo 24 podjetij. S podpisom so se podjetja

prostovoljno zavezala k izvajanju skrbnega pregleda o svojih vplivih na človekove pravice v vrednostnih verigah ter k poročanju o teh aktivnostih. Podjetja so se s podpisom zavezala, da bodo navedene ukrepe izvedla postopoma, a najpozneje v treh (3) letih od podpisa izjave. Analiza tako temelji na pregledu poslovnih oz. trajnostnih poročil 16 slovenskih podjetij, ki so zavezo podpisala v letih 2019 in 2020. Čas za izpolnitev zaveze se je prvim podpisnicam iztekel konec leta 2022, drugim pa rok poteče konec leta 2023.

- 1. Analizirana podjetja so vedno boljša pri identifikaciji in poročanju o vplivih na družbo in okolje. Kljub vsemu vplivi pogosto niso jasno predstavljeni, prav tako ni jasne povezave z dejanskim ali potencialnim vplivom na človekove pravice.*
- 2. Samo tri podjetja v določenih delih svoje vplive jasno povežejo tudi s človekovimi pravicami.*
- 3. Ocena vplivov delovanja podjetja je še vedno osredotočena predvsem na zaščito človekovih pravic lastnih zaposlenih.*
- 4. Proces skrbnega pregleda ter vzpostavljeni mehanizem zaznave, preprečevanja in odprave tveganj, povezanih z negativnimi vplivi na človekove pravice, ni jasno predstavljen.*
- 5. Tretjina podjetij podpisnikov zaveze ne poroča o pritožbenem mehanizmu, ki bi bil povezan s človekovimi pravicami.*
- 6. Podjetja ne prepoznavajo vplivov in tveganj, povezanih s človekovimi pravicami v vrednostnih verigah in v različnih državah delovanja. Zavarujejo se s klavzulami v pogodbah in kodeksih delovanja, ki naj bi veljali za vse odvisne družbe.*

# SPLOŠNI VIDIKI POROČANJA O ČLOVEKOVIH PRAVICAH IN OKOLJU **3.2.1**

Opazamo, da večina podjetij poroča o trajnostnemu razvoju, pri tem pa se najpogosteje opira na metodologijo poročanja po prostovoljnih standardih trajnostnega poročanja, kot so standardi GRI in SASB (angl. Sustainability Accounting Standards Board). Določena podjetja se s tem ter z drugimi smernicami, okviri ali s sklicevanjem na zakonodajo že pripravljajo na poročanje po standardih CSRD oz. ESRS. Ugotovljamo, da vsa podjetja (razen podjetja ORO d.o.o., ki ne izdaja ali pa nima dostopnega poslovnega poročila)<sup>20</sup> poročajo o trajnostnemu razvoju, velika večina pa je tudi identificirala vplive na tri vidike trajnosti (kot so povzeti v ESG). Kakovost poročanja se sicer močno razlikuje in je v večini primerov odvisna od zahtev zakonodaje<sup>21</sup> in uporabe prostovoljnih standardov in smernic. Opazno je tudi, da podjetja, ki imajo bolj poglobljena trajnostna poročila, v njih vključujejo tudi bolj kakovostno poročanje o človekovih pravicah, kar nakazuje boljše razumevanje pomena trajnostnega razvoja.

V zvezi s poročanjem o človekovih pravicah smo v analizi ugotovili, da – podobno kot v preteklem letu – eno (1) podjetje o njih še vedno ne poroča. Ostala podjetja človekove pravice omenjajo, jim namenijo pozornost v posebnem poglavju ali pa jih integrirajo v različne vsebine, kjer se jim zdi smiselno.























Podjetja ORO d.o.o. v nadaljevanju nismo vključili v rezultate analize, saj zaradi nedostopnosti letnega oz. poslovnega poročila ne moremo oceniti poročanja. Npr. če so podjetja zavezana k poročanju po direktivi NFRD (od leta 2024 naprej CSRD), je poročanje natančnejše.

KAKOVOST POROČANJA O ČLOVEKOVIH PRAVICAH	ŠTEVILO PODJETIJ
BTC d.d. NE POROČAJO O ČLOVEKOVIH PRAVICAH	1
Slovenski državni holding d.d., SID Banka d.d., Slovenske železnice d.o.o., Plinovodi d.o.o., GEN energija d.o.o. ČLOVEKOVE PRAVICE SO OMENJENE	5
Vzajemna d.v.z., Kontrola zračnega prometa d.o.o., Telekom Slovenije d.d., Krka d.d., Lek d.d., Pošta Slovenije d.o.o., Luka Koper d.d., Triglav ZZ d.d., Zavarovalnica Triglav d.d. POROČANJE O ČLOVEKOVIH PRAVICAH IN KORAKIH SKRBNEGA PREGLED	10

**Tabela 1: Poročanje o človekovih pravicah**

Opažamo, da se podjetja, ki so v analizo vključena na novo, uvrščajo v sklop tistih, ki bolj poglobljeno poročajo o skrbnem pregledu, kar nakazuje boljše razumevanje tematike med novo priključenimi podjetji. V primerjavi s preteklim letom tako opažamo porast podjetij, ki poročajo o človekovih pravicah. Pri podjetjih Lek d.d. in Pošta Slovenija d.o.o. opažamo napredek pri poročanju o človekovih pravicah, tudi podjetje Krka d.d. je znatno izboljšalo svoje trajnostno poročilo (čeprav poročanje o človekovih pravicah ostaja podobno kot prejšnje leto). Ostala podjetja poročajo podobno kot v preteklih letih. Izjemi sta še družbi SDH d.d. in Slovenske železnice, ki v sta primerjavi s preteklim letom zmanjšali obseg poročanja o človekovih pravicah.

Napredek pri poročanju podjetij, ki so bila k poročanju zavezana že preteklo leto, je razviden iz Tabele 2. Pri tem lahko dodamo, da Zavarovalnica Triglav d.d. in Luka Koper d.d. še vedno ohranjata najbolj temeljito poročanje o človekovih pravicah, čeprav posebnega napredka v primerjavi s preteklim letom nista naredili.

PODJETJE	KAK. POROČANJA O ČP 2021	KAK. POROČANJA O ČP 2021	NAPREDEK
BTC d.d.			=
SID Banka d.d.			=
Plinovodi d.o.o.			=
Slovenske železnice d.o.o.			↙
Slovenski državni holding d.d.			↙
Pošta Slovenije d.o.o.			↗
Lek d.d.			↗
Vzajemna d.v.z.			=
Krka d.d.			=
Luka Koper d.d.			=
Zavarovalnica Triglav d.d.			=

**Tabela 2: Kakovost poročanja o človekovih pravicah**

Opažamo, da se podjetja, ki so v analizo vključena na novo, uvrščajo v sklop tistih, ki bolj poglobljeno poročajo o skrbnem pregledu, kar nakazuje boljše razumevanje tematike med novo priključenimi podjetji. V primerjavi s preteklim letom tako opažamo porast podjetij, ki poročajo o človekovih pravicah. Pri podjetjih Lek d.d. in Pošta Slovenija d.o.o. opažamo napredek pri poročanju o človekovih pravicah, tudi podjetje Krka d.d. je znatno izboljšalo svoje trajnostno poročilo (čeprav poročanje o človekovih pravicah ostaja podobno kot prejšnje leto). Ostala podjetja poročajo podobno kot v preteklih letih. Izjemi sta še družbi SDH d.d. in Slovenske železnice, ki v sta primerjavi s preteklim letom zmanjšali obseg poročanja o človekovih pravicah.

## 3.2.2

### SKRBNI PREGLED

#### IN VREDNOSTNA VERIGA

*Struktura skrbnega pregleda, odgovorne osebe ter politike, ki urejajo to področje*

Področje človekovih pravic najpogosteje urejajo kodeksi delovanja podjetja, in sicer kar pri desetih (10) podjetjih (Krka, d.d., Lek d.d., Luka Koper, d.d., Plinovodi d.o.o., Pošta Slovenije d.o.o., Vzajemna d.v.z., Zavarovalnica Triglav, d.d., Telekom Slovenije, d.d., Triglav, Zdravstvena zavarovalnica, d.d., Kontrola zračnega prometa d.o.o.). Posamezna podjetja naštevajo še dokumente in politike, kot so Pravilnik o varovanju dostojanstva, Pravilnik o spoštovanju človekovih pravic, Pravilniki o mobingu in ne-trpinčenju na delovnem mestu, Listini raznolikosti ipd. Kljub prisotnosti teh dokumentov ni razvidno, kako se povezujejo s procesom skrbnega pregleda.



DOKUMENT, KI NAJPOGOSTEJE UREJA PODROČJE ČLOVEKOVIH PRAVIC	SLUŽBA ALI ODGOVORNA OSEBA, KI NAJPOGOSTEJE POKRIVA TEMATIKO ČLOVEKOVIH PRAVIC
Etični kodeks	Služba za skladnost poslovanja, etiko in integriteto

**Tabela 3: Upravljanje in politike, ki vključujejo vsebine povezane z varovanjem človekovih pravic**

Službe, ki se najpogosteje omenjajo skupaj z varovanjem ČP, pa so služba za skladnost poslovanja, etiko in integriteto, pa tudi kadrovska služba. Podjetja imajo sicer upravljanje in politike različne, zato pravzaprav vsako podjetje na svoj način vključuje vsebine človekovih pravic v svoj upravljavski sistem ter v svoje politike ter dokumente. Kot primer dobre prakse lahko izpostavimo tudi podjetje Telekom, ki je za skrbnico za človekove pravice imenoval članico uprave – delavsko direktorico, ki pokriva človekove pravice na delovnem mestu, s čimer je odgovornost za s tem povezane vsebine predal najvišjemu vodstvu.

	ŠTEVILO PODJETIJ
Krka d.d., Lek d.d., Luka Koper d.d., Pošta Slovenije d.o.o., Slovenske železnice d.o.o., Slovenski državni holding d.d., Vzajemna d.v.z., Zavarovalnica Triglav d.d., GEN energija d.o.o., Telekom Slovenije d.d.	POROČA O VKLJUČEVANJU DELEŽNIKOV  <b>10</b>
BTC d.d., Plinovodi d.o.o., SID Banka d.d., Kontrola zračnega prometa d.o.o., Triglav ZZ d.d.,	NE POROČA O VKLJUČEVANJU DELEŽNIKOV  <b>6</b>

**Tabela 4: Poročanje o vključenju deležnikov**

Ključen del strukture skrbnega pregleda je tudi smiselno posvetovanje z deležniki, saj imajo ti najboljši vpogled v obstoječa tveganja, s katerimi se srečujejo. Glede na namen skrbnega pregleda je še posebej pomembno, da so aktivno vključeni imetniki človekovih pravic, na primer delavci tako v lastnih obratih in v vrednostni verigi ter lokalne skupnosti. O vključevanju deležnikov je poročalo 10 od 15 podjetij, a večina ni poročala o povezavi med vključevanjem deležnikov in koraki skrbnega pregleda.

### *Identifikacija vplivov na človekove pravice*

Poleg politike spoštovanja človekovih pravic in upravljanja s trajnostnim razvojem je prvi korak skrbnega pregleda identifikacija vplivov na okolje, družbene dejavnike in upravljanje, vključno z vplivom na človekove pravice. Ko govorimo o vplivih, imamo v mislih potencialne ali dejanske vplive, ki so lahko negativni ali pozitivni in ki jih podjetja povzročajo sama, k njim prispevajo ali pa so vpletena preko svojih poslovnih razmerij. Pri tem je zelo pomembno, da razumemo razliko med vplivi, ki jih ima podjetje na okolje in družbo, ter vplivi iz okolja in družbe, ki vplivajo na poslovanje podjetja (ti. dvojna pomembnost, v poročanju CSRD). Skrbni pregled glede trajnostnosti, kot je zamišljen v smernicah UNGP in predlagan v direktivi CSDDD, krije izključno vplive, ki jih ima podjetje navzven. Tudi naša analiza je preverjala le poročanje podjetij o vplivih, ki jih imajo navzven. Analiza je bila v tem smislu otežena, saj poročila podjetij ne podajajo jasne razlike med vplivi podjetja na okolje in družbo ter vplivi, ki jih imajo okoljski in družbeni dejavniki na podjetje. Podobno tudi ni razvidno, kdaj podjetja poročajo o prepoznanih tveganjih za svoje poslovanje in kdaj o tveganjih, ki jih njihovo poslovanje predstavlja za človekove pravice in okolje. V analizi smo najprej preverili, katera podjetja so prepoznala svoje vplive, in nato še, katera te vplive povezujejo tudi s konkretnimi človekovimi pravicami in zaščito okolja.

PODJETJE	JASNA IDENTIFIKACIJA VPLIVOV NA OKOLJE IN DRUŽBO <sup>22</sup>	MOŽNOST POVEZAVE MED VPLIVI IN ČLOVEKOVIMI PRAVICAMI (PREDVSEM V POVEZAVI Z ZAPOSLENIMI)	JASNA POVEZAVA MED VPLIVI IN ČLOVEKOVIMI PRAVICAMI (PREDVSEM V POVEZAVI Z ZAPOSLENIMI)
BTC d.d.	⊗	⊗	⊗
Plinovodi d.o.o.	⊗	⊗	⊗
Vzajemna d.v.z.	⊗	⊗	⊗
Slovenski državni holding d.d.	⊕	⊗	⊗
Slovenske železnice d.o.o.	⊕	⊗	⊗
SID Banka d.d.	⊕	⊗	⊗
Kontrola zračnega prometa d.o.o.	⊗	⊕	⊗
Triglav, Zdravstvena zavarovalnica d.d.	⊗	⊕	⊗
Lek d.d.	⊕	⊕	⊗
Pošta Slovenije d.o.o.	⊕	⊕	⊗
GEN energija d.o.o.	⊕	⊕	⊗
Telekom Slovenije d.d.	⊕	⊕	⊗
Krka d.d.	⊕	⊕	⊕
Luka Koper d.d.	⊕	⊕	⊕
Zavarovalnica Triglav d.d.	⊕	⊕	⊕

**Tabela 5: Identifikacija vplivov**

Ugotavljamo, da večina podjetij prepoznava svoje vplive na okolje in družbo, a le redko te vplive dovolj jasno poveže tudi s človekovimi pravicami. Čeprav je prepoznavanje vpliva prvi korak, pa je treba te vplive še kategorizirati (v pozitivne/negativne, potencialne/dejanske, z dolgoročnimi/kratkoročnimi učinki, popravljive/nepopravljive) ter oceniti njihovo verjetnost in resnost. Ocena resnosti pa je odvisna tudi od tega, ali gre za dejanski ali morebitni vpliv na človekove pravice.

Samo tri podjetja v določenih delih svoje vplive jasno povežejo tudi s človekovimi pravicami. To so Krka d.d., Luka Koper d.d. in Zavarovalnica Triglav d.d., torej podjetja, ki tudi sicer najbolj kakovostno poročajo. So pa vplivi v veliki meri omejeni le na vplive ter človekove pravice, povezane z zaposlenimi. Izjema so prepoznani vplivi na lokalno skupnost s strani Luke Koper ter v zvezi z dostopnostjo zdravil pri podjetju Krka. Podobno je tudi pri ostalih podjetjih, ki so identificirala vplive in pripoznala tveganja v zvezi s človekovimi pravicami. Slednje se večinoma nanašajo le na lastne zaposlene, vplivi na človekove pravice ostalih deležnikov so omenjeni le na kratko ali pa sploh ne. Način, na katerega omenjena podjetja povežejo vplive s človekovimi pravicami, je predstavljen v Tabeli 5.

PODJETJE	POMEMBNA VSEBINA, PREPOZNANA S STRANI PODJETJA	ČLOVEKOVE PRAVICE, POVEZANE S TO VSEBINO	PRIMER KAZALNIKOV
Luka Koper d.d.	varnost in zdravje pri delu  emisije prahu v ozračje; emisije hrupa	pravica do življenja, pravica do zdravja, pravica do počitka in prostega časa d.d  pravica do zdravega življenjskega okolja	število smrti; ukrepi za promocijo zdravja število poškodb pri delu število zdravniških pregledov; izkoriščenost letnega dopusta izplačilo regresa za letni dopust  raven hrupa koncentracija prašnih delcev število onesnaženj kakovost pitne vode
Zavarovalnica Triglav d.d	enake možnosti za razvoj in nagrajevanje zaposlenih	pravica do dostojanstva pri delu; pravica do nediskriminacije	število prijav nedopustnih ravnanj
Krka d.d.	dostopno zdravljenje	pravica do zdravstvene oskrbe	/

**Tabela 6: Prepoznane vsebine in povezava s človekovimi pravicami**

## *Pritožbeni mehanizem*

Večina podjetij, ki poroča o človekovih pravicah, poroča tudi o obstoju pritožbenega mehanizma prav za pritožbe, povezane s kršenjem človekovih pravic, npr. pritožbe glede neetičnih ravnanj v podjetju ali pritožbeni mehanizem na področju mobinga. A tretjina podjetij, ki so podpisala zavezo, ne poroča o pritožbenem mehanizmu, ki bi bil povezan s človekovimi pravicami. Ta pa je ključen del naslavljanja vplivov na človekove pravice in okolje ter izvajanja skrbnega pregleda.

Krka d.d., Lek d.d., Luka Koper d.d., Pošta Slovenije d.o.o., Zavarovalnica Triglav d.d., GEN energija d.o.o., Kontrola zračnega prometa d.o.o., Telekom Slovenije d.d., Triglav ZZ d.d.,	OBSTOJ PRITOŽBENEGA MEHANIZMA	9
BTC d.d., Plinovodi d.o.o., Sid Banka d.d., Slovenske železnice d.o.o., Slovenski državni holding d.d., Vzajemna d.v.z.	NIMA PRITOŽBENEGA MEHANIZMA	6

**Tabela 7: Pritožbeni mehanizmi**

Nekatera podjetja, med drugim Zavarovalnica Triglav, Triglav, Zdravstvena zavarovalnica, d.d. in Krka d.d., pa poročajo o obstoju več pritožbenih mehanizmov, npr. za različne deležnike in za različne vsebine, ki so tako ali drugače povezane s človekovimi pravicami. Primer Krke je naveden spodaj.

PRITOŽBENI MEHANIZEM DRUŽBE KRKA D.D. ZA SKUPINO DELEŽNIKOV	OPIS
Etični kodeks	Vsi zaposleni smo se dolžni vzdržati neprimerne ravnanja, ki ogroža dostojanstvo druge osebe. Vsak zaposleni lahko prijavi mobing enemu od pooblaščenecv za obravnavo mobinga.
Lokalna skupnost	Lokalni skupnosti in ostalim deležnikom je na voljo delujoč sistem za pritožbe, vprašanja in predloge o varstvu okolja. Informacije o varstvu okolja in kontakti, namenjeni javnosti, so objavljeni na spletni strani <a href="http://www.krka.si">www.krka.si</a> , ki je bila v letu 2022 popolnoma prenovljena in dopolnjena s trajnostnimi temami.
Kupci	Za zagotavljanje kakovostnih, varnih in učinkovitih zdravil in učinkovin pridobivamo povratne informacije in mnenja z vsakodnevnimi stiki in neodvisnimi tržnimi raziskavami.

**Tabela 8: pritožbeni mehanizmi podjetja Krka d.d.**

Po smernicah UNGP in OECD bi podjetja ob poročanju o pritožbenih mehanizmih morala navajati tudi konkretne podatke o kršitvah in prijavih. Od vseh pregledanih podjetij jih o konkretnem številu prijav poroča manj kot pol.

Krka d.d. (0), Telekom Slovenije d.d. (0), Luka Koper d.d. (1 <sup>23</sup> )	ŠTEVILO PRIJAV KRŠENJA ČLOVEKOVIH PRAVIC	1
Lek d.d. (0), Zavarovalnica Triglav d.d. (3), Triglav ZZ d.d. (0)	PRIJAVE DISKRIMINACIJE	3
Triglav ZZ d.d. (0), Kontrola zračnega prometa d.o.o. (0), Krka d.d. (8), Telekom Slovenije d.d. (2), Zavarovalnica Triglav d.d. (14), Luka Koper d.d. (14), Pošta Slovenije d.o.o. (6), Slovenski državni holding d.d. <sup>24</sup>	NEDOPUSTNA/NEETIČNA RAVNANJA, KRŠITVE ETIČNEGA KODEKSA (LAHKO POVEZANO S ČLOVEKOVIMI PRAVICAMI, DISKRIMINACIJO ALI DRUGIMI KRŠITVAMI KODEKSA)	44

Tabela 9: Prijave preko pritožbenih mehanizmov

- 23 → V povezavi z dostojanstvom pri delu in mobingom
- 24 → Tudi podjetje SDH je v okviru sistema za obravnavo prijav domnevnih nepravilnosti obravnavalo 51 prijav. A ker ta mehanizem ni neposredno povezan s tematiko človekovih pravic, poročanje prijave SDH ne štejeemo v okvir aktivnosti na področju spoštovanja človekovih pravic. Prijave so bile v skladu z internimi postopki razvrščene v naslednje kategorije:
- domnevne nepravilnosti zaposlenih, članov organov in delovnih teles SDH,
  - domnevne nepravilnosti v družbah s kapitalisko naložbo države,
  - kršitve, katerih obravnavo je v pristojnosti drugih organov ali institucij (odstop prijav v obravnavo),
  - neprimerne ravnanja po 57. členu ZSDH-1,
  - izražanje mnenja prijaviteljev,
  - druge zadeve, ki ne predstavljajo prijave.



Slovenska podjetja, ki so podpisala NAN, so v letu 2022 prejela le eno (1) prijavo, neposredno povezano s človekovimi pravicami (razen s pravico do ne-diskriminacije), in to je prijava, ki jo je prejela Luke Koper. Nanaša se na sum nadlegovanja oz. mobinga. Ostali dve podjetji, ki poročata o prijavah v zvezi s ČP, nista zaznali prijav kršenja človekovih pravic. Ostala podjetja, ki imajo vzpostavljen širši mehanizem za pritožbe, posredno povezane s človekovimi pravicami, so poročala o treh (3) prijavah s področja diskriminacije in 44 prijavah glede neupoštevanja etičnega kodeksa. Prijave glede neetičnih ravnanj niso nujno neposredno povezane s človekovimi pravicami, a ker njihova vsebina v nadaljevanju ni povsem razkrita, podatkov o vrsti prijav nimamo in jih v analizi štejemo le posredno.

Morebitno kršenje pravice do tedenskega počitka je bilo zaznati tudi v poročilu Luke Koper, a pri poročanju o inšpekcijskih pregledih niso poročali kot prijave glede kršenja človekovih pravic.

POOBlašČENEC	JE Z OSEBNIMI PODATKI V KADROVSKI SLUŽBI ZAVEZANCA	KRŠITEV
Inšpektor RS za delo OE Koper Postojna – Nova Gorica	Izredni inšpekcijski pregled v zadevi dela in zaposlovanja delavcev in kontrolni pregled nad izvršitvijo odločbe glede zagotovitve pravice do tedenskega počitka	postopek še v teku

**Tabela 10: Primer izrednega inšpekcijskega pregleda Luke Koper**

Podjetja po zaznani prijavi največkrat na kratko opišejo korake, ki prijavam sledijo. Samo eno podjetje, Luka Koper, pa poroča tudi o izvedbi konkretnjših ukrepov v zvezi s tem. Iz poročila je razvidno, da je bilo od štirinajstih prijav devet anonimnih in pet z znanim prijaviteljem. Pooblaščenec je ob obravnavi prijav preverjal njihovo utemeljenost in kot delno upravičeno priznal le eno prijavo, ki je bila podana anonimno.

Ob pregledu prijav so preverili tudi interne procese in izdali osem priporočil, ki jih je poslovodstvo realiziralo v letu 2022.

V analizi pozdravljamo transparentnost podjetij glede poročanja o zaznanih prijavah in v nadaljevanju tudi o njihovih rezultatih. Kljub vsemu bi pričakovali več prijav, pa tudi bolj jasne informacije glede vrste prijav in njihovih rezultatov. V primeru Luke Koper poznamo namreč tudi trditve sindikata žerjavistov o več kršitvah delavskih pravic, kar postavi učinkovitost pritožbenega mehanizma pod vprašaj.<sup>25</sup> Ne glede na potencialno utemeljenost trditev se zdi, da pritožbeni mehanizem ne deluje dovolj učinkovito kot uporabno (ali varno) orodje za izražanje nepravilnosti s strani delavcev\_k. O tem bi lahko podjetje razmislilo med postopkom skrbnega pregleda. **Pri ostalih podjetjih, ki poročajo o nizkem številu prijav ali o tem sploh ne poročajo, pa je to še bolj očitno.**

Zavedati se moramo, da imajo najbolj ranljive skupine običajno najslabši dostop do varnih pritožbenih mehanizmov. To je lahko zaradi različnih razlogov in omejitev, kot so jezik, tehnična dostopnost, varnost mehanizmov, izpostavljanje, možnost anonimne prijave ali pa sploh zavedanje, da tak mehanizem obstaja. Za učinkovit pritožbeni mehanizem je potrebno tudi ozaveščanje. Obstoj varnega pritožbenega mehanizma mora biti poznan na primer delavcem migrantom v lastni dejavnosti podjetij, ali pa delavcem in lokalni skupnosti v vrednostnih verigah podjetij, ki so bolj oddaljeni od lastnih dejavnosti. Pogosto so to ravno tisti posamezniki, ki so najbolj izpostavljeni dejanskim in potencialnim negativnim vplivom na človekove pravice in okolje.<sup>26</sup>

## **Identifikacija dejstev v povezavi s celotno vrednostno verigo**

Podjetja človekove pravice najpogosteje povezujejo s svojimi neposrednimi vplivi na zaposlene, v manjšem obsegu pa tudi z vplivi

na kupce in lokalno skupnost. Res je sicer, da imajo organizacije običajno največji vpliv na zaščito človekovih pravic ravno med lastnimi dejavnostmi in zaposlenimi. Ker pa so si organizacije med seboj različne, in ker so okoliščine ter razmere v vrednostnih verigah, v katerih delujejo organizacije, specifične, bi lahko imela podjetja pomembne vplive na človekove pravice tudi drugje (ISO 26000, 2010).

Pogosto se najhujše kršitve dogajajo ravno vzdolž vrednostnih verig podjetij. Če identifikacija dejstev ostaja omejena na lastne dejavnosti, je to izjemno pomanjkljiv skrbni pregled. Potrebna je ocena vplivov vzdolž celotne vrednostne verige, nato pa še ocena možnosti vpliva podjetja na akterje, ki povzročajo tveganja. Če škode ne povzroča podjetje samo, mora uporabiti svoj vpliv in izvesti aktivnosti za izboljšave skupaj s poslovnimi partnerji. Če je vpliv podjetja omejen, pa mora poskusiti vpliv povečati, kar lahko naredi s sodelovanjem z drugimi podjetji, ki kupujejo pri določenem dobavitelju.<sup>27</sup> Ker je pri identifikaciji tveganj treba upoštevati vplive kršitev, nujnost in nepopravljivost škode, je podjetje včasih obvezano nasloviti tudi tveganja, pri katerih ima manj vpliva kot v lastnih operacijah. V primeru, da se izkaže, da podjetje ne more vplivati ali da poslovni partnerji ne želijo sodelovati pri omejevanju kršitev, bi moralo podjetje poslovni odnos prekiniti.<sup>28</sup>

<sup>27</sup> [https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr\\_en.pdf](https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf)

<sup>28</sup> *ibid.*

<sup>29</sup> Krka poroča, da pogodbe, ki jih sklepa s poslovnimi subjekti, še ne vsebujejo določb o spoštovanju človekovih pravic, je pa njihovo spoštovanje določeno v kodeksu ravnanja Krke.

POROČANJE O SPOŠTOVANJU ČLOVEKOVIH PRAVIC V VREDNOSTNI VERIGI	PODJETJE POVEŽE ČLOVEKOVE PRAVICE Z VREDNOSTNO VERIGO, ČEPRAV O TEM NE POROČA NATANČNO	DODATNA OBRAZLOŽITEV	ŠT. PODJETIJ (OD 15)
V NABAVNIH VERIGAH PODJETIJ (NPR. PRIDOBIVANJE SUROVIN)	/	/	0
PRI DOBAVITELJIH IN POGODBENIH PARTNERJIH	Krka d.d. <sup>29</sup> , Pošta Slovenije d.o.o., Zavarovalnica Triglav d.d., Luka Koper d.d.; Lek d.d.; Telekom Slovenije d.d., Triglav ZZ d.d., Slovenske železnice d.o.o.	Podjetja poročajo o klavzulah v pogodbah ter o pregledih in ocenjevanju dobaviteljev. Ni pa identificiranih vplivov na ČP pri dobaviteljih ali v nabavni verigi ali aktivnosti za naslavljanje potencialnih ali dejanskih kršitev.	9
MED ODVISNIMI DRUŽBAMI – DRUŽBAMI V SKUPINI, DRUŽBAMI V UPRAVLJANJU, V PODRUŽNICAH IN NA PROIZVODNIH LOKACIJAH V TUJIH DRŽAVAH	Luka Koper d.d., Zavarovalnica Triglav d.d., Pošta Slovenije d.o.o., Krka d.d., Telekom Slovenije d.d.	Poročajo npr. da pravila glede spoštovanja človekovih pravic veljajo tudi za odvisne družbe in da spoštujejo lokalno zakonodajo. Le Luka Koper v zvezi z izvajalci poroča o konkretnih aktivnostih, ki so bile sprejete tudi v zvezi s spoštovanjem človekovih pravic.	5
MED ZAPOSLENIMI OZ. ZNOTRAJ PODJETJA	Lek d.d., Krka d.d., Luka Koper d.d., Pošta Slovenije d.o.o., Zavarovalnica Triglav d.d., GEN energija d.o.o., Kontrola zračnega prometa d.o.o., Telekom Slovenije d.d., Triglav ZZ d.d.	Podjetja bolj ali manj dobro ocenjujejo vplive na zaposlene, povezane s človekovimi pravicami, ter o njih poročajo.	9
SPOŠTOVANJE ČLOVEKOVIH PRAVIC IN VPLIVI MED OSTALIMI DELEŽNIKI (KUPCI, POTROŠNIKI, LOKALNA SKUPNOST, OKOLJE ...) (VREDNOSTNE VERIGE)	Luka Koper d.d.; Krka d.d.	Pri Luki Koper so človekove pravice povezane z lokalno skupnostjo. Krka jih povezuje s kupci in dostopom do zdravil.	2

**Tabela 11: Poročanje o spoštovanju človekovih pravic v vrednostni verigi**

Ugotavljamo, da se podjetja zavedajo, da bi lahko do kršenja človekovih pravic prišlo tudi v vrednostni verigi in ne samo med lastnimi zaposlenimi. Da zavarujejo morebitni lastni vpliv na kršenje ČP, pogosto vključujejo pogodbene klavzule. Take klavzule vsebujejo področja spoštovanja ČP ter ocenjevanje dobaviteljev z vidika okoljskih, družbenih in upravljavskih vplivov. Slovenska podjetja tako nalagajo odgovornost spoštovanja ČP tudi svojim odvisnim družbam. Pri tem se pogosto sklicujejo na spoštovanje lokalne zakonodaje v okolju, kjer te odvisne družbe delujejo. Te aktivnosti same niso dovolj, da bi bila konkretno naslovljena tveganja v vrednostnih verigah, saj nacionalni zakoni pogosto niso v skladu z mednarodnimi standardi za zaščito človekovih pravic in okolja.

To je potrdila tudi raziskava, ki jo je Evropska komisija objavila pred predlogom direktive CSDDD. Ravno pomanjkljivi nacionalni pravni okvirji v različnih državah po svetu ali institucionalno nespoštovanje pravnih okvirov so eden glavnih razlogov za zahteve po izvajanju skrbnih pregledov vplivov v vrednostnih verigah podjetij. Zgolj sklicevanje na spoštovanje lokalne zakonodaje v primeru kršitev ČP in uničevanja okolja ni zadostno.<sup>30</sup> Primer take pomanjkljivosti je prisilno delo, ki ga sponzorira država, kot je na primer prisilno delo Ujgurov v provinci Šindžjang na Kitajskem, kjer so vpletena tudi podjetja iz različnih sektorjev iz EU (tekstilnega, kmetijskega, tehnološkega in drugih).<sup>31</sup>

<sup>30</sup> ↑ Pri tem je treba upoštevati dejstvo, da družbena odgovornost nadgrajuje šibke zakonodajne okvire oziroma sistemsko nespoštovanje zakonodaje. Družbena odgovornost ne more in ne sme zaobljemati zgolj področja spoštovanja obstoječe zakonodaje (to bi moral biti minimum).

<sup>31</sup> ↑ <https://www.reuters.com/world/china/un-expert-concludes-forced-labour-has-taken-xinjiang-2022-08-18>

# 3.2.3

## POROČANJE O ESG (VKLJUČNO Z EMISIJAMI) IN O KONKRETNIH ČLOVEKOVIH PRAVICAH

Tretji sklop vprašanj se nanaša na poročanje o konkretnih človekovih pravicah in z njimi povezanih kazalnikih. Kot omembo človekove pravice smo šteli le eksplicitne omembe. Tako v primeru, da je podjetje poročalo o varnosti in zdravju delavcev in tega ni povežalo s pravico do varnosti in zdravja pri delu, pravico do življenja ali pravico do počitka ipd., poročanja nismo prepoznali kot poročanja o teh človekovih pravicah, razen če so bili v zvezi s tem prikazani jasni koraki vključitve v skrben pregled.

Nekatera podjetja, kot je na primer Krka, so tudi poročala, da so v njihovem delovanju prepovedane »vse oblike nepoštenega in nedovoljenega dela«, kar je lahko zavajajoče. Izraza namreč nista osnovana na pravnih opredelitvah v okviru zaščite delavskih pravic in kot taka ne pomenita nujno zaščite pred prisilnim delom.

Analiza je sledila vsebini NAN, s katerim je povezana prostovoljna zaveza podjetij. NAN opredeljuje pet prednostnih nalog v Sloveniji:

- » preprečevanje diskriminacije in neenakosti ter promocijo enakih možnosti,
- » promocijo in varstvo temeljnih delavskih pravic, tudi v transnacionalnih podjetjih oziroma v celotni proizvodni verigi,
- » preprečevanje trgovine z ljudmi in boj proti njej,
- » varstvo okolja, ohranjanje narave in trajnostni razvoj,
- » razvoj obveze skrbnega pregleda človekovih pravic.

Temeljne delavske pravice definira Deklaracija MOD o temeljnih načelih in pravicah pri delu. Kot temeljne izpostavi naslednje štiri delavske pravice:

- » svobodo združevanja in učinkovito priznavanje pravice do kolektivnih pogajanj;

- » odpravo vseh oblik prisilnega ali obveznega dela;
- » učinkovito odpravo dela otrok; odpravo diskriminacije na področju zaposlovanja in poklica ter
- » pravico do zdravega in varnega delovnega okolja.<sup>32</sup>

V kolikor bi podjetja želela zagotoviti spoštovanje vseh temeljnih delavskih pravic, bi bilo smiselno, da bi o temeljnih pravicah poročala ločeno in poimensko. V nasprotnem primeru iz poročil ni mogoče razbrati, katere pravice so vključene in katere ne. Analiza je pokazala, da nobeno od petih podjetij, ki so v poročila vključila temeljne delavske pravice, ni prikazalo ocene pomembnosti posamičnih temeljnih delavskih pravic.

Identifikacija poročanja o konkretnih človekovih pravicah je bila letos dopolnjena s človekovo pravico do zdravega življenjskega okolja in s seznamom drugih pravic, ki niso prioriteto omenjene v NAN. O tej pravici poročata podjetji Luka Koper in Lek, pri čemer je iz poročila Luke Koper jasno razvidna tudi povezava s kazalniki na področju okolja, ki vplivajo na življenje v okolju, kjer deluje Luka Koper. To so naslednji kazalniki – raven hrupa, koncentracija prašnih delcev, število onesnaženj in kakovost pitne vode. V poročilu družbe Lek pa so človekove pravice v povezavi z okoljem zgolj omenjene, v nadaljevanju pa to področje ni jasno predstavljeno.

<sup>32</sup> <https://zsssaupnikvzd.si/baza-znanja/elementi-sistema-varnosti-in-zdravja-pri-delu/ilo-elementi-sistem-varnosti-in-zdravja-pri-delu/ilo-mednarodna-organizacija-dela>

<sup>33</sup> Poročilo družbe Lek to pravico le omeni, področje pa ni podrobneje predstavljeno.

<sup>32</sup> Svoboda izražanja pri Luku Koper povezujejo s pravico do organiziranega sindikalnega gibanja.

## Prednostne pravice, prepoznane v NAN

SPODBUJANJE ENAKIH MOŽNOSTI IN NEDISKRIMINACIJE	Krka d.d., Lek, Luka Koper d.d., Plinovodi d.o.o., Pošta Slovenije d.o.o., Kontrola zračnega prometa d.o.o., Slovenske železnice d.o.o., GEN energija d.o.o., Triglav, Zdravstvena zavarovalnica d.d., Telekom Slovenije d.d., Zavarovalnica Triglav d.d.	11
VARSTVO TEMELJNIH DELAVSKIH PRAVIC	Krka d.d., Lek d.d., Luka Koper d.d., Pošta Slovenije d.o.o., GEN energija d.o.o.	5
PREPOVED PRISILNEGA DELA IN IZKORIŠČANJA DELOVNE SILE	Lek d.d.,	1
SVOBODA ZDRUŽEVANJA IN PRAVICA DO KOLEKTIVNEGA POGAJANJA	Krka d.d., Luka Koper d.d., GEN energija d.o.o., Pošta Slovenije d.o.o.	4
PREPR. TRGOVINE Z LJUDMI	Luka Koper d.d.;	1

## Ostale človekove pravice

PRAVICA DO ZDRAVEGA ŽIVLJENJSKEGA OKOLJA	Lek d.d. <sup>33</sup> , Luka Koper d.d.	2
SVOBODA GOVORA, SVOBODA IZRAŽANJA	Krka d.d., Luka Koper d.d. <sup>34</sup>	2
PRAVICA DO SOCIALNE VARNOSTI	Slovenske železnice d.o.o. (zdravstveno zavarovanje, stanovanje), Luka Koper d.d.	2
PRAVICA DO ŽIVLJENJA	Luka Koper d.d.;	1
PRAVICA DO DELA	Luka Koper d.d.;	1
PRAVICA DO ENAKEGA PLAČILA ZA ENAKO DELO	Luka Koper d.d.;	1
PRAVICA DO IZOBRAZBE	Luka Koper d.d.;	1
PRAVICA DO ORGANIZIRANJA SINDIKALNEGA DELOVANJA, PARTICIPACIJE IN STAVKE	Luka Koper d.d.;	1
PRAVICA DO DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA	Luka Koper d.d.	1
PRAVICA DO POČITKA IN PROSTEGA ČASA	Luka Koper d.d.;	1

Tabela 12: Poročanje o človekovih pravicah



Poleg poročanja o konkretnih človekovih pravicah, ki so bile identificirane v letnih poročilih, smo analizirali tudi poročanje podjetij o vplivih na vsebine trajnostnega razvoja, kot jih opredeljujejo standardi ESRS – torej o vplivih podjetij na upravljanje, okolje in družbena vprašanja. Rezultati sicer ne ponujajo vpogleda v kakovost poročanja o posameznih vsebinah, ampak samo v to, ali je bila posamezna vsebina v poročilu obravnavana. Ker se vsebine med seboj močno prepletajo in ker podjetja še ne poročajo po enotnih standardih, je bilo npr. za poročanje o podnebnih spremembah dovolj že to, da je podjetje naslovido vprašanja emisij, energije ipd. Poročanje podjetij o dejavnikih ESG je razvidno iz tabele.

## OKOLJE (E)

OKOLJSKI, SOCIALNI IN UPRAVLJAVSKI DEJAVNIKI	NAZIV IN ŠTEVILO PODJETIJ, KI OMENJA ALI POROČA O TEH DEJAVNIKIH (OD 15 PODJETIJ)	
PODNEBNE SPREMEMBE	BTC d.d., Krka d.d., Lek d.d., Luka Koper d.d., Plinovodi d.o.o., Pošta Slovenije d.o.o., Slovenske železnice d. o. o., GEN energija d.o.o., Triglav Zdravstvena zavarovalnica d.d., SID – Slovenska izvozna in razvojna banka d.d., Telekom Slovenije d.d., Zavarovalnica Triglav d.d.	12
POROČANJE O 1. OBSEGU EMISIJ (PODNEBNE SPREMEMBE)	Krka d.d., Lek d.d., Luka Koper d.d., Plinovodi d.o.o., Pošta Slovenije d.o.o., Slovenske železnice d. o. o., GEN energija d.o.o., SID – Slovenska izvozna in razvojna banka d.d., Telekom Slovenije d.d., Zavarovalnica Triglav d.d.	10
POROČANJE O 2. OBSEGU EMISIJ (PODNEBNE SPREMEMBE)	Krka d.d., Lek d.d., Luka Koper d.d., Plinovodi d.o.o., Pošta Slovenije d.o.o., Slovenske železnice d. o. o., GEN energija d.o.o., SID – Slovenska izvozna in razvojna banka, d.d., Telekom Slovenije d.d.	9
POROČANJE O 3. OBSEGU EMISIJ (PODNEBNE SPREMEMBE)	Luka Koper d.d., SID – Slovenska izvozna in razvojna banka, d.d., Telekom Slovenije d.d., Zavarovalnica Triglav d.d.	4
ONESNAŽEVANJE	BTC d.d., Krka d.d., Lek d.d., Luka Koper d.d., Plinovodi d.o.o., Pošta Slovenije d.o.o., Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o. Slovenske železnice, d.o.o., Vzajemna d.v.z., GEN energija d.o.o., SID – Slovenska izvozna in razvojna banka d.d., Telekom Slovenije d.d., Zavarovalnica Triglav d.d.	13
VODA IN MORSKI VIRI	BTC d.d., Krka d.d., Lek d.d., Luka Koper d.d., Plinovodi d.o.o., Slovenske železnice d. o. o., GEN energija d.o.o., Telekom Slovenije d.o.o.	8
BIODIVERZITETA IN EKOSISTEMI	Krka d.d., Lek d.d., Luka Koper d.d., Plinovodi d.o.o., Slovenske železnice d. o. o.	5
RABA VIROV IN KROŽNO GOSPODARSTVO	Krka d.d., Lek d.d., Luka Koper d.d., Plinovodi d.o.o., Pošta Slovenije d.o.o., GEN energija d.o.o., Telekom Slovenije d.d.	7

**Tabela 13: Okoljski, socialni in upravljaljski dejavniki (se nadaljuje)**

## SOCIALA (S)

OKOLJSKI, SOCIALNI IN UPRAVLJAVSKI DEJAVNIKI	NAZIV IN ŠTEVILO PODJETIJ, KI OMENJA ALI POROČA O TEH DEJAVNIKIH (OD 11 PODJETIJ)	
ZAPOSLENI	BTC d.d., Krka d.d., Lek d.d., Luka Koper d.d., Plinovodi d.o.o., Pošta Slovenije d.o.o., Kontrola zračnega prometa Slovenije, d.o.o., Slovenske železnice d.o.o., Slovenski državni holding d.d., Vzajemna d.v.z., GEN energija d.o.o., Triglav, Zdravstvena zavarovalnica d.d., SID – Slovenska izvozna in razvojna banka, d.d., Telekom d.d., Zavarovalnica Triglav d.d.	15
ZAPOSLENI V VREDNOSTNI VERIGI		0
PRIZADETE SKUPNOSTI	Krka d.d., Luka Koper d.d., Pošta Slovenije d.o.o., Kontrola zračnega prometa Slovenije d.o.o., Slovenske železnice d.o.o., Vzajemna d.v.z., GEN energija d.o.o., Telekom Slovenije d.d.	9
POTROŠNIKI IN KONČNI UPORABNIKI	Krka d.d., Lek d.d., Luka Koper d.d., Plinovodi d.o.o., Pošta Slovenije d.o.o., Kontrola zračnega prometa Slovenije d.o.o., Slovenske železnice d.o.o., Vzajemna d.v.z., GEN energija d.o.o., SID – Slovenska izvozna in razvojna banka d.d., Telekom Slovenije d.d.	12

## UPRAVLJANJE (G)

OKOLJSKI, SOCIALNI IN UPRAVLJAVSKI DEJAVNIKI	NAZIV IN ŠTEVILO PODJETIJ, KI OMENJA ALI POROČA O TEH DEJAVNIKIH (OD 11 PODJETIJ)	
POSLOVNO RAVNANJE (ETIKA, INTEGRITETA, KORUPCIJA ...)	Krka d.d., Lek d.d., Luka Koper d.d., Plinovodi d.o.o., Pošta Slovenije d.o.o., Kontrola zračnega prometa Slovenije d.o.o., Slovenske železnice d.o.o., Slovenski državni holding d.d., Vzajemna d.v.z., GEN energija d.o.o., Triglav, Zdravstvena zavarovalnica d.d., SID – Slovenska izvozna in razvojna banka, d.d., Telekom Slovenije d.d., Zavarovalnica Triglav d.d.	14

**Tabela 13: (nadaljevanje) Okoljski, socialni in upravljaljski dejavniki**

Čeprav ta analiza ne obsega ocene kakovosti poročanja o posamezni vsebini na področju okoljskih, družbenih in upravljavskih dejavnikov, ugotavljamo, da prav vsa podjetja razumejo, da morajo nujno nasloviti vprašanja v zvezi z zaposlenimi in poročati o njih. To je enako kot pri analizi poročanja o človekovih pravicah, v kateri ugotavljamo, da največ podjetij poroča o človekovih pravicah prav na področju zaposlovanja. Nadalje pa je precej pozornosti posvečene še podnebnim spremembam, predvsem v povezavi z emisijami, pa tudi onesnaževanju, odgovornosti do kupcev in upravljanju oz. etiki in integriteti. Nobeno podjetje pa ni poročalo o vplivih na zaposlene v svojih vrednostnih oz. nabavnih verigah. Presenetljivo veliko število podjetij že poroča o emisijah, čeprav bolj pogosto o 1. in 2. obsegu emisij. Le štiri podjetja poročajo o emisijah v 3. obsegu, pri čemer med njimi ni podjetij, ki na primer trgujejo z nafto ali plinom, katerih vpliv v 3. obsegu je največji (GEN energija in Plinovodi). Prav tako je treba posebno pozornost nameniti razumevanju emisij, še posebej 3. obsega, saj podjetja pri zajemanju podatkov ne upoštevajo nujno vseh kategorij emisij, kar močno omejuje obravnavo najhujših kršiteljev.<sup>35</sup>

4

ZAKLJUČEK

# 4. ZAKLJUČEK

**Analizirana podjetja so vedno boljša pri identifikaciji in poročanju o vplivih na družbo in okolje. Kljub vsemu pa vplivi pogosto niso jasno predstavljeni, prav tako ni jasne povezave med vplivi, o katerih podjetja poročajo, ter konkretnimi človekovimi pravicami ali okoljem in podnebnimi spremembami.**

Analiza je pokazala, da večina podjetij sicer prepozna svoje vplive na okolje in družbo, a le redko te vplive dovolj jasno poveže tudi s človekovimi pravicami. Zgolj prepozna vplivov namreč ni dovolj, potrebna je še njihova konkretizacija ter ocena verjetnosti in resnosti. Le tri podjetja v določenih delih poročil svoje vplive jasno povežejo tudi s konkretnimi vplivi na človekove pravice. To so obenem podjetja, ki tudi sicer najbolj kakovostno poročajo: Krka d.d., Luka Koper d.d. in Zavarovalnica Triglav d.d.

**Samo tri podjetja v določenih delih svoje vplive jasno povežejo tudi s specifičnimi človekovimi pravicami.** Večina podjetij prepozna svoje vplive na okolje in družbo, nekatera tudi omenijo človekove pravice, le redko pa slednje povežejo s svojimi konkretnimi vplivi. Prav tako poročila podjetij ne podajajo jasne razlike med vplivi podjetja na okolje in družbo ter vplivi, ki jih imajo okoljski in družbeni dejavniki na podjetje. Podobno tudi ni razvidno, kdaj podjetja poročajo o prepoznanih tveganjih za svoje poslovanje in kdaj o tveganjih, ki jih njihovo poslovanje povzroča za človekove pravice in okolje.

**Ocena vplivov delovanja podjetja je še vedno osredotočena predvsem na zaščito človekovih pravic lastnih zaposlenih. Pri pregledu pa smo zaznali nekaj izjem.** Vplive na človekove pravice ostalih deležnikov omenjajo le na kratko ali pa sploh ne. Izjema so prepoznani vplivi na lokalno skupnost s strani Luke Koper in v zvezi z dostopnostjo zdravil pri podjetju Krka.

**Proces samega skrbnega pregleda ter vzpostavljen mehanizem zaznavanja, preprečevanja in odpravljanja tveganj, ki so povezana z negativnimi vplivi na človekove pravice, nista jasno predstavljena. Nobeno izmed podjetij ne poroča o vseh korakih skrbnega pregleda.**

**Poročanje o pritožbenem mehanizmu in o sodelovanju deležnikov pri zagotavljanju dostopa do pravnih sredstev je pogosto skopo. Tudi obstoječi pritožbeni mehanizmi pri so večini podjetij namenjeni zaposlenim v podjetju, in ne drugim deležnikom.** Nobeno od podjetij ni navedlo obstoječih ali novih pritožbenih mehanizmov kot orodja skrbnega pregleda. Hkrati je le eno od podjetij, ki so poročala o tem, da imajo pritožbene mehanizme za specifične kršitve, navedlo tudi število pritožb. Nobeno podjetje pa ni poročalo o izvedbi korakov, ki so potrebni za odpravo ali povračilo škode.

**Nobeno od podjetij ni poročalo o oceni vplivov in tveganj, povezanih s človekovimi pravicami in okoljem v celotnih vrednostnih verigah in v različnih državah svojega delovanja.** Ugotavljamo, da se podjetja zavedajo, da bi lahko do kršenja človekovih pravic (ČP) prišlo v celotni vrednostni verigi, in ne samo med lastnimi zaposlenimi. Da bi zavarovali tveganje povezanosti s kršenjem ČP, podjetja pogosto vključujejo pogodbene klavzule, ki zadevajo spoštovanje ČP pri pogodbenih partnerjih. Nekatera, a redka, naredijo korak naprej ter periodično ocenjujejo svoje dobavitelje z vidika spoštovanja ČP. Pogosto pa se sklicujejo na spoštovanje lokalne zakonodaje, kar je z vidika skrbnega pregleda nezadostno. Spoštovanje zakonodaje je obvezno in tega ne bi smeli šteti kot družbeno odgovornost. Družbena odgovornost pomeni višje standarde spoštovanja človekovih pravic in okolja od minimalnih, kot jih opredeljuje zakonodaja. Ob tem je obstoječa zakonodaja pogosto nezadostna za zaščito mednarodno sprejetih človekovih pravic in okoljskih standardov.

# 4.1

## PRIPOROČILA IN DOBRE PRAKSE

### *Identifikacija vplivov na človekove pravice*

Pri identifikaciji vplivov na okolje, družbo in upravljanje, pa tudi na človekove pravice, ki so morda ogrožene zaradi vplivov delovanja podjetja, mora podjetje upoštevati različne dejavnike. To so na primer sektor, v katerem deluje, obseg delovanja, in kontekst (v katerih državah deluje), kakšna je vrednostna veriga ipd. Pravzaprav je težko oceniti ali podati enotna navodila, kateri vplivi so pomembni in kateri ne. Najbolj smiselno in tudi primerljivo je raziskati in uporabiti standarde ali raziskave, ki veljajo za posamezen sektor. V nadaljevanju predstavljamo nekaj takšnih sektorskih standardov ali smernic, ki se nanašajo splošno na trajnostni razvoj ali pa so osredotočeni prav na človekove pravice.

V nadaljevanju je naštetih nekaj orodij, ki ponujajo identifikacijo tveganj, povezanih s kršenjem človekovih pravic v različnih sektorjih in po različnih državah:



ORODJE	OPIS IN POVEZAVA	
	<p>UNEP FI je orodje za prepoznavanje tveganj, povezanih s kršenjem človekovih pravic po industrijskih sektorjih. Orodje je sicer namenjeno finančnemu sektorju za prepoznavo tveganj, povezanih s človekovimi pravicami, in upravljanje z njimi. Povezava: <a href="https://www.unepfi.org/humanrightstoolkit/chemicals.php">https://www.unepfi.org/humanrightstoolkit/chemicals.php</a>.</p>	<p>× Po državah</p> <p>✓ Po sektorjih</p>
	<p>KnowTheChain je organizacija, ki ponuja vpogled v različne sektorje ter izdaja poročila o tveganjih, pa tudi najboljših praksah v sektorju, povezanih s pravicami delavcev v nabavnih verigah. Njihovo orodje se osredotoča zlasti na naslednje panoge: oblačila in obutev, hrana in pijača ter informacijsko-komunikacijska tehnologija. Povezava: <a href="https://knowthechain.org">https://knowthechain.org</a>.</p>	<p>× Po državah</p> <p>✓ Po sektorjih</p>
	<p>Fairtrade Risk Map je orodje, ki ponuja vpogled v družbeno ekonomski status držav ter tveganja, ki so povezana z dejavniki ESG v teh državah. Orodje poleg ocene tveganj po državah ponuja tudi vpogled v tveganja ESG glede na različne surovine, kot so kava, banane, med itd. Povezava: <a href="https://riskmap.fairtrade.net">https://riskmap.fairtrade.net</a>.</p>	<p>✓ Po državah</p> <p>× Po sektorjih</p>
	<p>Standardi SASB (Sustainability Accounting Standards Board) ponujajo nabor sektorskih standardov, s pomočjo katerih lahko podjetja identificirajo ter spremljajo svojo uspešnost na področju trajnostnosti. Standardi so sicer namenjeni predvsem naslavljanju tveganj in priložnosti, povezanih z ESG dejavniki. Povezava: <a href="https://sasb.org/standards">https://sasb.org/standards</a>.</p>	<p>× Po državah</p> <p>✓ Po sektorjih</p>
	<p>The CSR Risk Check je orodje za identifikacijo tveganj ESG po sektorjih ter po državah. Povezava: <a href="https://www.mvorisicochecker.nl/en">https://www.mvorisicochecker.nl/en</a>.</p>	<p>✓ Po državah</p> <p>✓ Po sektorjih</p>

**Tabela 14: Primeri orodij za identifikacijo tveganj ESG**

## PRILOGA 1:

### Podpisniki zaveze k spoštovanju človekovih pravic po letu podpisa

	PODJETJE	LETO PODPISA
1.	BTC d.d.	2019
2.	Krka d.d.	2019
3.	Lek d.d.	2019
4.	Luka Koper d.d.	2019
5.	Plinovodi d.o.o.	2019
6.	Pošta Slovenije d.o.o.	2019
7.	SID Banka d.d.	2019
8.	Slovenske železnice d.o.o.	2019
9.	Slovenski državni holding d.d.	2019
10.	Vzajemna d.v.z.	2019
11.	Zavarovalnica Triglav d.d.	2019
12.	GEN energija d.o.o.	2020
13.	Kontrola zračnega prometa d.o.o.	2020
14.	ORO d.o.o.	2020
15.	Telekom Slovenije d.d.	2020
16.	Triglav, Zdravstvena zavarovalnica d.d.	2020
17.	Energija Plus d.o.o.	2021
18.	Loterija Slovenije d.d.	2021
19.	B+N SL Facility Services d.o.o.	2022
20.	Elektro Ljubljana d.d.	2022
21.	Elektro Gorenjska d.d.	2023
22.	NLB d.d.	2023
23.	Uradni list Republike Slovenije	2023

## PRILOGA 2:

### Vprašalnik za ocenjevanje trajnostnih poročil organizacij

#### 1. Splošna vprašanja o poročanju o spoštovanju človekovih pravic

Prvi sklop vprašanj, predstavljen v Tabeli 1 spodaj, se nanaša na vprašanje ali, podjetje poroča o trajnostnosti, in nato, ali – ter kako – poroča o človekovih pravicah. Cilj je ugotoviti, ali organizacija poroča o človekovih pravicah in o svoji javni zavezi k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju.

VPRAŠANJE	OCENA	KAKO?
Ali podjetje v letnem poročilu poroča tudi o trajnostnosti?	da / ne	
So bili pri poročanju uporabljeni kakšni standardi ali smernice poročanja in kateri?	da / ne	
Ali je organizacija v letno ali trajnostno poročilo vključila razkritja s področja človekovih pravic? Če da, kako?	da / ne	Om meba / Naslovljeno poglavje / Drugače?
Ali je organizacija omenila Zavezo k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju kot del slovenskega Nacionalnega akcijskega načrta za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu?	da / ne	

**Tabela 1: Splošna vprašanja o trajnostnem poročanju in vključevanju človekovih pravic v poročanje organizacij**

## **2. Informacije o izvajanju skrbnega pregleda človekovih pravic in njegovem obsegu**

Drugi sklop vprašanj zajema vprašanja, povezana s kakovostjo poročanja o človekovih pravicah, kot je predstavljeno v Tabeli 2. Če je kakovost poročanja ocenjena kot nizka, to ne pomeni nujno, da organizacija ne izvaja aktivnosti na področju spoštovanja človekovih pravic; lahko pa kaže na nižjo stopnjo razumevanja človekovih pravic in predvsem načela transparentnosti znotraj organizacije. Z vprašanji skušamo prepoznati pristop k upravljanju varovanja človekovih pravic v konkretni organizaciji.

Drugi sklop vprašanj se v prvem delu tudi deloma razlikuje od vprašanj predhodne analize spoštovanja človekovih pravic v gospodarstvu, ki je bila objavljena februarja 2023. V tej analizi poskušamo bolje razumeti odnos med trajnostnim razvojem ter človekovimi pravicami. Človekove pravice namreč niso ločene od trajnosti, temveč so del nje. Negativni vplivi na okolje, družbo in upravljanje (ESG) pomenijo negativne dejanske ali potencialne vplive na človekove pravice.

Sklop temelji na štirih načelih poročanja o standardih GRI, ki opredeljujejo kakovost poročanja: vključevanje deležnikov, trajnostni kontekst, bistvenost in popolnost, kot tudi načela in smernice ISO 26000 ter proces skrbnega pregleda, opredeljen v Nacionalnem akcijskem načrtu.

VPRAŠANJE	POJASNILO	OCENA (1 – nezadostno poročanje, 5 – kakovostno poročanje)
<p>Ali in kako podjetje poroča o vplivih na dejavnike ESG in kako so ti vplivi povezani z vplivi na človekove pravice?</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>» Ali in kako ima podjetje prepoznane vplive na okoljske, socialne in upravljalvske dejavnike?</li> <li>» Ali in kako ima podjetje te vplive povezane s tveganji negativnega vpliva na človekove pravice?</li> </ul>	
<p>Ali sta pristop vodenja/ upravljanja in postopek skrbnega pregleda omenjena v poročilu in kako dobro sta predstavljena?</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>» Kako poročilo izkazuje zavezo organizacije in njenega vodstva k spoštovanju človekovih pravic?</li> <li>» Ali je organizacija človekove pravice prepoznala kot pomembne in kakšen je bil postopek?</li> <li>» Ali je organizacija poročala o postopku skrbnega pregleda?</li> <li>» Ali so človekove pravice del politik in dokumentov organizacije (na primer kodeksa ravnanja)?</li> <li>» Ali so ti dokumenti navedeni v poročilu? Če ne, ali so sicer dostopni javnosti? Kdo je odgovoren za področje človekovih pravic?</li> <li>» Ali organizacija poroča o človekovih pravicah kot procesu obvladovanja tveganj? (Ali ima organizacija mehanizem, s katerim lahko zazna kršitve človekovih pravic; odzivni protokol; mehanizem, s katerim ublaži ali nadomesti škodo?)</li> <li>» Ali ima organizacija vzpostavljen mehanizem za pritožbe? Ali so razkrili število in naravo pritožb ali vključili kakšno drugo posebno razkritje?</li> <li>» Ali so bili zaposleni deležni usposabljanja na temo človekovih pravic? Če da, kolikšen delež zaposlenih?</li> <li>» Ali so razkrili število operacij, ki so bile predmet pregledov na področju človekovih pravic ali ocene učinka, ali pomembne investicijske sporazume in pogodbe, ki vključujejo klavzule o človekovih pravicah ali ki so bile podvržene preverbi/pregledu na področju človekovih pravic?</li> </ul>	
<p>Ali so meje poročanja jasne? Ali je organizacija upoštevala vsa pomembna dejstva in svoje področje vpliva?</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>» Ali je organizacija upoštevala vpliv vzdolž celotne vrednostne verige?</li> <li>» Ali so upoštevana vsa relevantna dejstva? Ali so identificirana potencialna in dejanska tveganja, kot tudi skupine, ki bi lahko bile predmet kršitev človekovih pravic v poslovnih procesih?</li> <li>» Kako se organizacija izogiba vpletenosti v kršitve človekovih pravic? Ali organizacija spodbuja spoštovanje človekovih pravic tudi med svojimi pogodbenimi partnerji? Če da, kako?</li> </ul>	

**Tabela 2: Vprašanja o izvajanju skrbnega pregleda spoštovanja človekovih pravic in o njegovem obsegu**

### ***3. Ocena kakovosti poročanja o konkretnem vprašanju človekovih pravic***

Tretji sklop vprašanj, predstavljen v Tabeli 3, je povezan s poročanjem o specifičnih vprašanjih človekovih pravic, kar daje priložnost za identifikacijo ugotovljenih tveganj, in s kakovostjo poročanja. Kot vodilo za ta sklop so bile upoštevane prednostne naloge slovenskega Nacionalnega akcijskega načrta.

V drugem delu pa so bila dodana vprašanja glede poročanja podjetij o okoljskih, socialnih in upravljaljskih dejavnikih, vključno s poročanjem o emisijah.

VPRAŠANJE	OCENA IN KOMENTARJI	
Ali je organizacija poročala o posameznem vprašanju s področja človekovih pravic?	Da/Ne	
O katerih vprašanjih s področja človekovih pravic je organizacija poročala?	Spodbujanje enakih možnosti in nediskriminacije	Da/Ne Vključi komentar
	Varstvo temeljnih pravic pri delu (prekarno delo)	Da/Ne
	Prepoved prisilnega dela in izkoriščanja delovne sile	Da/Ne
	Svoboda združevanja in pravica do kolektivnega pogajanja	Da/Ne
	Varstvo okolja in trajnostni razvoj Preprečevanje trgovine z ljudmi	Da/Ne
	Je organizacija v svojem poročilu identificirala druga vprašanja s področja človekovih pravic?	Da/Ne Če da, katere?

### ***O katerih vsebinah ESG je poročalo podjetje?***

Podnebne spremembe	Da/Ne
Poročanje o emisijah 1. obsega (podnebne spremembe)	Da/Ne
Poročanje o emisijah 2. obsega (podnebne spremembe)	Da/Ne
Poročanje o emisijah 3. obsega (podnebne spremembe)	Da/Ne
Onesnaževanje	Da/Ne
Voda in morski viri	Da/Ne
Biodiverziteteta in ekosistemi	Da/Ne
Raba virov in krožno gospodarstvo	Da/Ne
Lastni zaposleni	Da/Ne
Zaposleni v vrednostni verigi	Da/Ne
Prizadete skupnosti	Da/Ne
Potrošniki in končni uporabniki	Da/Ne
Poslovno ravnanje	Da/Ne

**Tabela 3: Vprašanja, povezana s kakovostjo poročanja o konkretnih človekovih pravicah**

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili  
v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 173719299

ISBN 978-961-96494-0-4 (PDF)

Analiza poročanja slovenskih podjetij o skrbnem pregledu na področju človekovih pravic; Analiza letnih poročil podpisnikov Zaveze k spoštovanju človekovih pravic pri poslovanju, na podlagi nacionalnega akcijskega načrta za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu

Avtorici: Lucija Glavič, Elena Lunder  
Uredili: Živa Lopatič, Živa Kavka Gobbo

Izdajatelj: Focus, društvo za sonaraven razvoj  
Sedež: Maurerjeva 7, Ljubljana  
Pisarna: Trubarjeva 50, Ljubljana  
Telefon: +386 1 515 40 80  
info@focus.si  
www.focus.si

Oblikovanje: <https://neagencija.si>

Publikacija je brezplačna.

Publikacija je v elektronski obliki dostopna na povezavi

<https://focus.si/publikacija/analiza-porocanja-slovenskih-podjetij-o-skrbnem-pregledu-na-podrocju-clovekovih-pravic/>

Avtor celostne grafične podobe: Luka Pajntar, Kaloop

November 2023